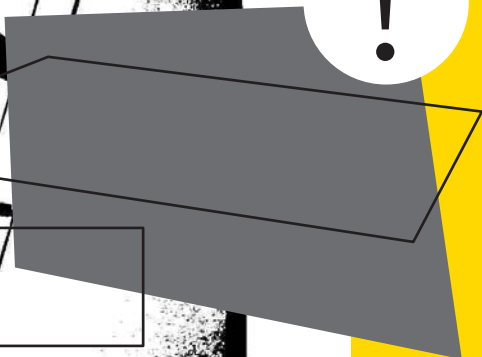
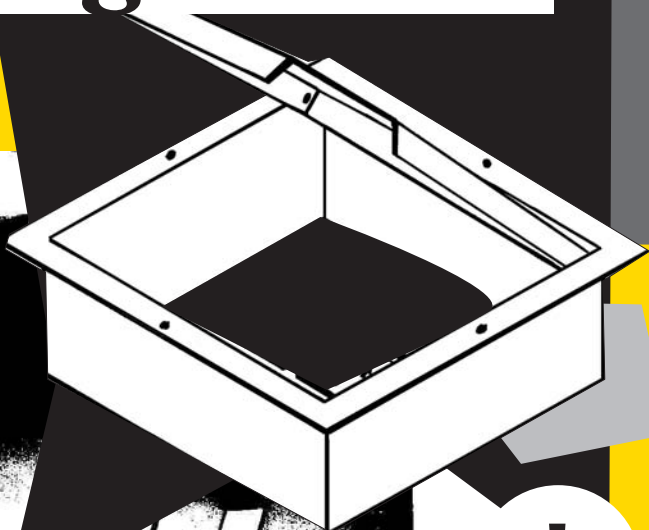

Jugar-se-la

2

Jugar-se-la

Edició: Secretaria de Política Sindical - Salut Laboral
UGT Catalunya

Redacció, disseny i correcció: l'Apòstrof, sccl

Impressió: Artyplan

Dipòsit legal: B-XXXXXXX

A un quart de deu del matí, el Tomàs i el seu company de feina, el Jesús, arriben a una planta depuradora amb la furgoneta de l'empresa, una Ford Transit blanca de fa més de quinze anys. Durant el trajecte, fan broma de la lentitud del vehicle, que perd molta velocitat a les pujades, i comenten que amb la política d'estalvi que regna a l'empresa abans els regalaran un patinet que no pas els canviaran el vehicle.

—Millor que es gastin els calés amb nosaltres que amb furgonetes. Que com ens facin fora, ja veuràs com riurem.

—Abans que ens despatxin, prefereixo anar amb patins a treballar.

Fa anys que el Tomàs i el Jesús treballen junts, es tenen confiança i fan broma de tot. Avui estan de bon humor, perquè és divendres i a la tarda no treballen. A més, els dos són solters i ja han fet plans per al cap de setmana.

La depuradora on han de treballar la coneixen prou bé. L'empresa, subcontractada per la depuradora, els ha enviat allà uns quants cops a fer feines de neteja i manteniment. Avui hi van per reparar el col·lector, que té una esquerdada que provoca una fuga. En poques hores hauran enllestit.

Surten de la furgoneta i, abans d'agafar els equips, fan la tradicional llançada de moneda enlaire. Si surt cara, el Tomàs baixarà al pou i el Jesús es quedarà a fora, vigilant-lo i fent d'ajudant. Ells en diuen fer de rentaplats. Si surt creu, serà a l'inrevés. El Jesús està molt bromista, perquè últimament la sort l'acompanya. Saben que la feina grossa la fa el de dins.

—Mira, mira la moneda... Veus: té una cara i una creu. Després no em diguis que està trucada...

—Va, tira i calla!

—Segur que no la vols llançar tu?

—Va, collons!

El Jesús llança l'euro ben amunt. La moneda gira i gira. Quan va a parar a la mà, el Jesús tomba el canell i demana al seu company que triï.

—Així o així?

—Així, pesat!

És cara. El Jesús somriu. Baixarà el Tomàs.

La feina que han de fer no és complicada, però sí desagradable, perquè el forat on s'haurà d'introduir el Tomàs fa molta pudor. Fa unes setmanes, en un control rutinari de la depuradora, un tècnic va detectar una fuga al col·lector que estava originant un petit sot a la carretera que passa per sobre. Alguns conductors ja s'havien queixat a l'Ajuntament. Segons l'informe del tècnic, una junta del col·lector s'ha separat i això provoca filtracions d'aigua que estoven el terreny de l'autovia. La feina del Tomàs consistirà a repicar el formigó envellit, que ja ha perdut adherència, arribar fins a la part sana i recobrir-lo amb morter de reparació.

El terreny que ocupa la depuradora és immens. El primer cop que el Tomàs i el Jesús hi van anar, es van perdre. Llavors, van batejar la depuradora amb el nom de la *mega*. Amb el temps, han deformat l'expressió i hi ha dies que també l'anomenen la *meca*, perquè, segons assegurin, és la catedral de les depuradores. Fa anys que la

depuradora funciona i no hi ha hagut gaires avaries, només les habituals en una obra d'aquestes dimensions.

A mesura que caminen per les instal·lacions, l'ambient es va tornant més pudent. El Jesús no para de recordar al seu amic que té xamba, que aquesta és la tercera vegada seguida que la sort l'afavoreix i que li toca quedar-se a fora, en comptes d'entrar a la claveguera. El Tomàs aguanta estoicament les bromes del Jesús sense piular, però el mira de reüll, amb ganes de dir-n'hi alguna.

—Ja veus, la sort m'acompanya, amic.

—No siguis fanfarró, Jesús. Només tens sort en això. En altres coses, els teus èxits són més aviat modestos.

Observen els rètols que es veuen en aquest espai inhòspit. Són triangles de color groc que els adverteixen de tota mena de perills: perill d'atmosfera suboxigenada, perill d'atmosfera asfixiant, perill d'atmosfera tòxica, perill d'atmosfera sobreoxigenada, perill d'atmosfera inflamable, perill d'atmosfera explosiva... A dins de cada un dels triangles, hi ha dibuixos de flames, calaveres, signes d'admiració, explosions i fins i tot d'una persona desmaiada. Sempre se'n foten d'aquests dibuixos.

—Tot és un perill, aquí. Compte, no caminis ni parlis, que pot ser perillós!

—Demanaré que facin un triangle que digui “Perill, trampós a la vista”, i que es vegi algú com tu que llança una moneda enlaire.

—No saps perdre, Tomàs, no saps perdre...

El Jesús i el Tomàs arriben a una mena de barracons on deixen l'equipatge. El Tomàs es canvia de roba. Es troben el Lluís, tècnicament anomenat recurs preventiu, que és l'encarregat de vetllar per la seguretat i la salut dels treballadors. El Lluís els saluda efusivament. El coneixen d'altres vegades que han fet feines de manteniment. El primer cop que el van veure, el Lluís els va explicar, amb un posat seriós, el procediment que havien de seguir per evitar riscos. Avui no ho fa, perquè sap de sobres que els treballadors coneixen les mesures que han de prendre per evitar qualsevol accident.

—Què, nois, com anem?

—Doncs molt bé.

—A qui li toca baixar avui?

—Al Tomàs.

—Quina barra que tens, Jesús. Sempre li toca al Tomàs.

Els tres riuen. El Lluís els explica que a les deu ja podran començar. En aquesta hora, és previst que desviïn el trànsit de la carretera que passa per damunt del col·lector, perquè els operaris puguin accedir sense problemes al pou d'entrada on es troba la fuita.

Quan el Jesús i el Tomàs són a punt, el Lluís els acompanya al punt d'accés del col·lector. El primer que fan és obrir la tapa del forat, perquè es ventili. No utilitzen cap aparell de ventilació mecànic, perquè se l'han deixat a la furgoneta i ara cap dels dos no hi vol tornar. A més, el diàmetre del forat és prou ample -fa gairebé dos metres- i pot ventilar bé de manera natural. Miren el rellotge. Falten encara vint minuts perquè siguin les deu, temps suficient per assegurar una ventilació òptima.

El Lluís omple l'autorització de treball mentre els pregunta si tenen plans per al cap de setmana. Ell també és solter i sempre que els veu els parla dels locals on ha anat últimament. Avui els comenta, amb cara sorneguera, que des de fa uns mesos és assidu d'un bar del Poblenou on els caps de setmana fan música en directe.

—Com que ja em tenen molt vist, rebo un tracte favorable de les cambreres.

—Ets un bandarri!

—A veure si veniu un dia d'aquests i fem unes cerveses.

Mentre parlen d'espais nocturns, el Lluís observa la tapa del pou oberta.

—Que no porteu l'equip d'extracció?

—Ens l'hem deixat a la furgoneta. Si cal tornem, però vaja, amb una estona que es ventili serà suficient.

—Com es nota que és divendres i que teniu ganes de plegar... D'acord, quan això ja estigui ben ventilat podeu baixar.

El Lluís acaba d'omplir de manera mecànica el permís de treball i l'entrega al Jesús. En principi, l'autorització ha de descriure de manera detallada el tipus d'incidència que han de solucionar els operaris, el temps aproximat que s'estaran per resoldre-la, els possibles perills de la instal·lació, les mesures preventives que s'han pres i les eines que han de dur els treballadors, però el Lluís no triga ni un minut a emplenar-la i a signar-la.

—Només em quedaré una estona amb vosaltres. Abans-d'ahir, es va detectar un problema amb els espessidors de fangs i ara vindrà una brigada a reparar-los. És la primera vegada que vénen, i hauré d'estar-hi molt a sobre. Tornaré aquí abans que acabeu. Si hi ha qualsevol cosa, em truqueu, eh?

—Tranquil, home. Ja saps que això ho coneixem bé.

—Calculo que en tres hores haureu acabat. Passaré cap a la una.

—Fins després.

El Tomàs i el Lluís agafen els mesuradors i comproven el nivell d'oxigen del col·lector. 20,4%, perfecte. Mesuren també altres gasos contaminants: l'àcid sulfhídric marca 22 ppm (parts per

milió) i el metà, 0,9 ppm. Tot bé.

Miren el rellotge. Passen cinc minuts de les deu. El Jesús munta el trípod amb el sistema anticaiguda. El Tomàs es col·loca el calçat amb les proteccions, l'arnés, es lliga la corda de seguretat, s'ajusta el frontal i, en últim lloc, els guants i la mascareta.

—Quan tu vulguis, Jesús.

—Vols dir que no hauries de portar l'equip de respiració autònom?

—Tampoc no fa tanta pudor. Amb la mascareta és suficient. A més, els nivells estan bé. I si l'altre dia va baixar un tècnic a fer el diagnòstic de la fuga, tampoc no porta tant de temps tancat.

—Endavant, doncs.

El Tomàs comença a descendir lentament pels graons que hi ha encastats a la paret. Col·loquialment, n'hi diuen *pates*. La junta que ha de reparar es troba a dos metres i mig de la superfície. A mesura que va baixant, va percebent la ferum típica d'ous podrits. És una olor repugnant. El Tomàs sempre ha pensat que el seu equip de seguretat hauria d'incloure un ambientador.

Mentrestant, el Jesús, a dalt, prepara el morter i parla contínuament amb el seu amic.

—Què, com va? Em sents?

—Sí, et sento. Va bé.

Sempre, sempre, sempre que li toca ficar-se en un d'aquests forats, el Tomàs recorda la mateixa anècdota: el dia abans que comencés a treballar,

la seva mare va presentar-se a casa seva amb una gàbia i un canari. “És perquè el portis amb tu a la feina”, li va dir. I tot seguit li va explicar que el seu avi, que era miner, baixava a la mina amb un canari.

“Aquestes bèsties són molt útils, fill, són un gran sistema d'alarma”, va especificar la dona el dia que va anar a veure el Tomàs amb la gàbia i el canari. I tenia raó, la mare: el canari és un gran avisador. I no perquè de cop l'animal comenci a xiular o agiti nerviosament les ales quan detecta perill, sinó perquè els gasos tòxics maten l'ocell abans que l'home.

El Tomàs no es va atrevir a contradir la mare. Feia cara de preocupada. A més, coneixent-la, es devia haver passat l'última setmana enganxada a Internet recopilant casos d'accidents laborals. Per aquest motiu, el dia abans que comencés a treballar de tècnic de manteniment de pous, clavegueres, túnels i depuradores, el Tomàs va escoltar la seva mare, va mirar-se el canari confinat dins la gàbia i va canviar de tema per treure ferro a l'assumpte dels accidents.

—I es pot saber com es diu aquest ocell?

—El nom és cosa teva.

El Tomàs va fixar-se en l'agenda de sobretaula. Assenyalava el 3 de febrer.

—Es dirà Blai.

Sempre, sempre, sempre, doncs, que el Tomàs s'ha d'introduir dins d'un espai reduït, fosc i sovint pudent, com aquest col·lector, pensa que el Blai

l'acompanya. I riu en imaginar-se la cara que faria el Jesús si el veiés baixar amb el canari a l'espatlla. Han passat gairebé quatre anys des del dia que la seva mare va aparèixer amb el Blai i, tot i que a casa a penes fa cas de l'ocell, quan treballa el té ben present. El Tomàs sovint parla sol i, quan ho fa, és com si es dirigís al Blai: “Què, Blai, ja és hora que tornem, eh?”, “Quina pudor que fa aquí, oi, Blai?”. Quan algú que l'ha sentit li ha preguntat que amb qui parlava, ell sempre ha respost que amb el seu soci.

El Tomàs arriba al punt de la fuga i avisa el seu amic.

—Ja ho tinc!

—Molt bé, doncs comença a picar el formigó. Quan acabis, et baixo el morter!

El Tomàs cantusseja mentre pica, amb un martell i una escarpra, la junta que s'ha fet malbé.

—Aquest formigó s'esmicola fàcilment! Sembla un polvoró. Hauré de picar bastant.

—Em sap greu que ho hakis de fer sol. Si vols, fem torns i d'aquí una estona baixo!

—“Ara el senyor té mala consciència, eh, Blai.”

—Tant és. Ara que m'hi he posat ja ho acabo.

El Jesús torna a mesurar el nivell d'oxigen i de les altres substàncies. A penes han variat des de l'última vegada.

—Jesús, em sembla que ja he acabat. Necessito el morter!

El Jesús, amb una corda, baixa un cabàs amb el morter a punt.

—Has agafat les eines?

—Sí, ho tinc tot.

Una vegada té el morter, el Tomàs comença a reparar la junta. La pudor és cada vegada tan intensa, i l'operari es col·loca bé la mascareta.

“Ja veuràs, Blai, que això ho acabarem de seguida.”

—Va tot bé, Tomàs?

—Sí, sí, cap problema. El forat és més gran del que em pensava i m'hi hauré d'estar una bona estona.

El Jesús enfoca amb una llanterna el Tomàs i observa que està treballant animosament. També el sent parlar sol.

—Què, ja estàs parlant amb el teu soci?

—No saps el que t'estàs perdent, Jesús. Aquesta junta que estic arreglant és preciosa. I l'olor... no t'ho pots ni imaginar... És millor que el meu desodorant. Què, tens enveja?

—Pots comptar-hi. Escolta: he d'anar un moment al barracó a pixar. Et pujo o continues aquí amb el morter?

—Vés a pixar. Jo em quedo. Va tot bé.

—En tres minuts torno.

Mentre el Jesús va al lavabo, el Tomàs se sent molt acalorat. Té ganes de treure's la mascareta, però allà a dins fa molta pudor.

“Blai, si et desmaies avisa'm, que llavors pujaré.”

El Tomàs va tapant el forat cada vegada més a poc a poc. Nota que les mans li suen i que es mareja. També li piquen els ulls i la gola. Tus. Mai abans no havia sentit aquestes molèsties. De

totes maneres, respira fondo i continua. Ara se'n penedeix de no haver agafar l'equip de respiració autònom. Sempre fa mandra, perquè la bombona pesa bastant, però en aquest cas ho hauria d'haver fet. A més, ara que pensa, tampoc no ha canviat el filtre de la mascareta que duu. Quan torni el Jesús, li dirà que el pugi.

En el moment que surt del lavabo, el Jesús es troba uns coneguts al barracó. Fan la mateixa feina que ell, però treballen en una altra empresa. Ara feia mesos que no coincidien. Tot i que està treballant, el Jesús s'atura un parell de minuts a xerrar amb ells. El Jordi, el més veterà, li comenta que ha estat pare. El Jesús el felicita.

—Parlem en un altre moment que tinc el Tomàs allà baix.

—Vés, vés.

Camí del col·lector, el Jesús mira el rellotge i s'adona que s'ha entretingut més del compte. Se sent malament. Només han passat cinc minuts des que li ha dit al Tomàs que se n'anava, però a ell no li agradaria que el deixessin sol a dins d'un forat com aquell. El Tomàs és un tros de pa i no s'empenya mai, però algú altre es molestaria. I amb raó. Camina de pressa fins a arribar al forat.

—Tomàs, com va això?

Silenci. Ho torna a intentar.

—Ei, Tomàs! Estàs bé?

No se sent ni una mosca. El Jesús s'intranquil·litza. Agafa els mesuradors de gasos i veu que el nivell d'oxigen ha baixat fins al 17% i que ha augmentat la concentració d'àcid sulfhídric. Es posa molt

nerviós. De cop, oblida el que ha de fer. No sap si avisar el Lluís, una ambulància o trucar a l'empresa. Marca el 112. Li diuen que en pocs minuts arribarà una dotació de bombers i una ambulància. Li subratllen que, si hi ha risc d'explosió, ha de sortir d'allà. Però no n'hi ha, i el Jesús no vol abandonar el seu amic. Tanca els ulls cinc segons i prova de calmar-se. Quan els obre, observa el trípod i, just allà, el dispositiu perquè pugui pujar el Tomàs. Ara que recorda, el seu amic va lligat i duu arnés. Només cal girar la maneta per pujar-lo. Ho intenta, però no se'n surt. És com si hi hagués un obstacle. Resignat, estira la corda per recollir el cistell amb el morter. Està mig ple. O mig buit. Al Tomàs no li ha donat temps d'acabar la feina. El Jesús crida el seu amic. És en va.

—Tomàs, estigues tranquil, ara et traurem d'aquí! No hi ha resposta.

—Tomàs, em sap molt de greu...! No me n'havia d'haver anat!

Silenci sepulcral.

Mentre espera l'ambulància i els bombers, telefona al Lluís.

—Lluís, no sé què ha passat, però el Tomàs no em respon. He trucat a Emergències.

—Merda, no me n'havia d'haver anat! Vinc de seguida.

—Sóc imbècil, Lluís. Mentre el Tomàs treballava, he anat al lavabo i quan he tornat ja no em responia.

—Ara no hi podem fer res. El més important és que els bombers vinguin de seguida i el treguin. Esperem que no sigui res.

El verb que ha fet servir el Lluís, “esperem”,

encara el neguiteja més. El Jesús està tan nerviós que fumaria un cartró de tabac sencer, però en aquestes instal·lacions està prohibit. Es fica les mans a les butxaques i palpa l'euro que abans ha servit per decidir qui dels dos baixava. Ara se sent responsable per no haver baixat ell. Pensa que allò de tirar la moneda enlaire no ho farà més. Creu que el més just és que cada vegada baixi un. Des que fan el joc de la moneda, al Tomàs li ha tocat baixar moltes més vegades que a ell.

De cop, li vénen al cap pensaments desastrosos. I si el Tomàs mor? No seria el primer cas. No fa ni dos anys, van morir a Àlaba dos treballadors fent feines semblants a les del Tomàs i el Jesús. Se'n recorda perfectament, perquè hi va haver molt d'enrenou a l'empresa. Un operari estava dins d'un dipòsit de fangs intentant posar en marxa una bomba i es va marejar per la inhalació de gasos tòxics. Un altre operari, en veure que tenia problemes, va baixar a ajudar-lo, però va ser inútil: també va perdre el coneixement i es va desmaiar. Llavors, dos treballadors més van voler accedir al dipòsit per socórrer els companys. Només un dels quatre va aconseguir sortir sol; als altres els van haver de rescatar els bombers. Dels tres ferits, dos van morir. En l'informe que es va fer públic al cap d'unes setmanes, es va determinar que les instal·lacions no comptaven amb els mitjans d'evacuació i d'emergència adequats.

El Jesús imagina el Tomàs mort i l'angoixa s'apodera d'ell. Com ha pogut ser tan estúpid d'abandonar el lloc de treball mentre el Tomàs era allà dins? Què li dirà a la seva mare quan la tingui al davant per donar-li el condol? El Jesús, que està molt alterat, pensa que potser ni ell i el Tomàs no es prenen la feina prou seriosament. El

joc que fan amb les monedes, per exemple, no l'haurien de fer. Potser el Tomàs avui ha passat una mala nit i no es trobava massa bé per baixar... No ha tingut ni la delicadesa de preguntar-l'hi. Se sent culpable de tot.

El so de les sirenes dels bombers i l'ambulància fan que aparqui per uns minuts els pensaments tràgics. Els bombers baixen corrents i pregunten al Jesús si ha estat ell qui ha trucat. Volen saber el que ha passat i el temps que fa que el seu company és a dins. En aquest moment, arriba el Lluís, que escolta amb atenció les explicacions del Jesús.

—He anat al lavabo i, quan he tornat, el meu company no em responia. D'això no fa ni deu minuts.

—Has comprovat el nivell d'oxigen?

—Fa cinc minuts era del 17%.

El Lluís el mira amb cara de circumstàncies. Sap que amb aquest índex qualsevol persona pot perdre el coneixement.

—Porta un equip de respiració autònom?

—Només duu una mascareta.

Al Jesús ara li ve el cap que les mascaretes no protegeixen contra la deficiència d'oxigen i que l'únic que fan és filtrar l'aire que es respira per retenir-ne les impureses. A més, només són adequades en atmosferes amb concentracions moderades de contaminants. A hores d'ara, ningú no està segur que els nivells de toxicitat siguin només moderats. En canvi, si hagués dut un equip de respiració, el Tomàs podia haver respirat sense problemes, independentment de l'atmosfera que

hi hagués, i s'hauria protegit d'una hipotètica deficiència d'oxigen o de concentracions elevades de contaminants. És una llàstima que el Jesús recordi ara tot això i fa dues hores pensés en les musaranyes.

Tres bombers baixen de seguida equipats amb bombones d'oxigen. Mentrestant, l'ambulància prepara una llitera i una mascareta de reanimació. Un bomber que s'ha quedat a dalt s'atansa on són el Jesús i el Lluís.

—Quins altres gasos poden haver-hi aquí dins?

—Àcid sulfhídric i metà.

—Buf!

El Jesús i el Lluís aprofiten el compàs d'espera fins que treguin el Tomàs per mesurar els nivells de concentració d'aquests gasos. Els resultats no són gaire bons: el metà arriba a 3,9 i l'àcid sulfhídric ha pujat fins a 41 ppm, una xifra bastant perillosa per a la salut, perquè, a més de causar malestar agut per a qui l'inhala, pot provocar també la mort.

—Com el Tomàs no se'n surti, et juro que deixo la feina i ho deixo tot.

—No ha estat només culpa teva. Jo també en sóc responsable. En teoria, he d'estar amb vosaltres mentre trebal·leu.

La conversa s'interromp en el moment que un dels bombers surt del forat.

—Una llitera, ràpid!

Els altres dos bombers evacuen el cos del Tomàs. En sortir, es dóna un cop al cap amb la tapa

d'entrada. Un bomber mira el Lluís amb cara d'incrèdul.

—No hauria de dur casc, aquest home?

El Lluís reacciona:

—Merda, el casc! No entenc com no ens l'hem posat!

El Tomàs està inconscient. Els de l'ambulància li apliquen oxigen pur i, a poc a poc, va recuperant la consciència. Mentrestant, els bombers mesuren amb els seus aparells els nivells dels gasos.

—Creiem que s'ha intoxicat amb gas claveguera. El diagnòstic es confirma més tard a l'hospital. El Tomàs és en una llitera d'un box d'urgències on haurà de romandre fins a l'endemà. El Jesús és al seu costat.

—Té, això és per a tu.

Li entrega la moneda d'euro que han utilitzat abans per decidir qui baixava.

—Moltes gràcies, senyor generós.

—Em sap molt de greu, Tomàs. Em sento molt culpable.

—Un altre dia, posa't uns bolquers i així no em deixaràs tirat quan vagis a pixar.

—Ho lamento molt, de debò.

—Faig broma, home.

—Ja ho sé, però és que et podies haver mort. Quan hi penso... No ens hauríem de prendre la feina tan a la lleugera.

—Jo sempre me la prenc molt seriosament.

—Va, Tomàs, que tu ets tan gandul com jo. Que això no hauria passat si haguessis anat amb un equip de respiració autònom. Que als dos ens feia mandra anar a la furgoneta...

—...

—I el tema del casc què? Mira que oblidar-nos el casc...

—Sí, sí... Això no ens ha de tornar a passar. Què hem de fer, ara?

—Tu aquesta nit et quedaràs aquí. Demà et portaré a casa i m'asseguraré que no et mous d'allà fins al dilluns. I jo em prendré una til·la.

L'endemà, donen l'alta el Tomàs, i el Jesús l'acompanya a casa. En obrir la porta, sent el Blai. La bèstia sempre piula d'alegria quan el veu. Avui, excepcionalment, el Tomàs s'acosta per saludar-lo. Mai s'hauria imaginat que enyoraria aquesta bèstia que no pesa ni 150 grams. S'assegura que té totes les finestres de casa tancades i obre la gàbia. El Blai no s'atreveix a sortir.

—Ja n'hi ha prou d'espais confinats. Vola, Blai, vola!

S'asseu a la butaca i el mira. Just en aquell moment, li ve l'ensurt de l'accident. Posa la mà a la butxaca i grapeja l'euro del seu amic. El llança enlaire. Surt cara.

**SURT
SURT**

Secretaria de Política Sindical - Salut Laboral
Rambla de Santa Mònica 10, 08002 Barcelona
Tel. 93 304 68 32
otprl@catalunya.ugt.org
www.ugt.cat

